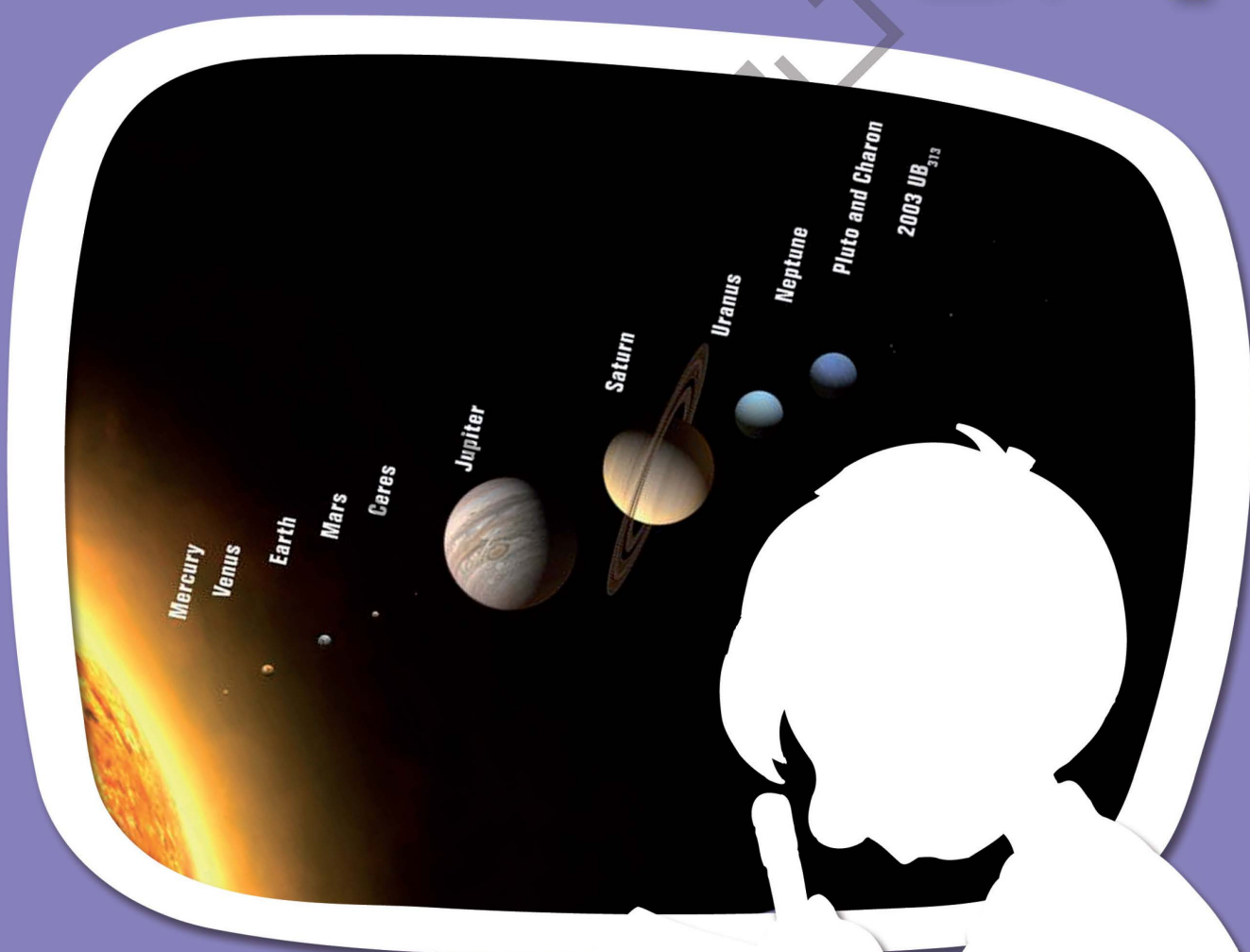

วิทยาศาสตร์

ตามหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551

บ.4

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วย กระดาษรีไซเคิล เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนสิ่งแวดล้อมชาติ

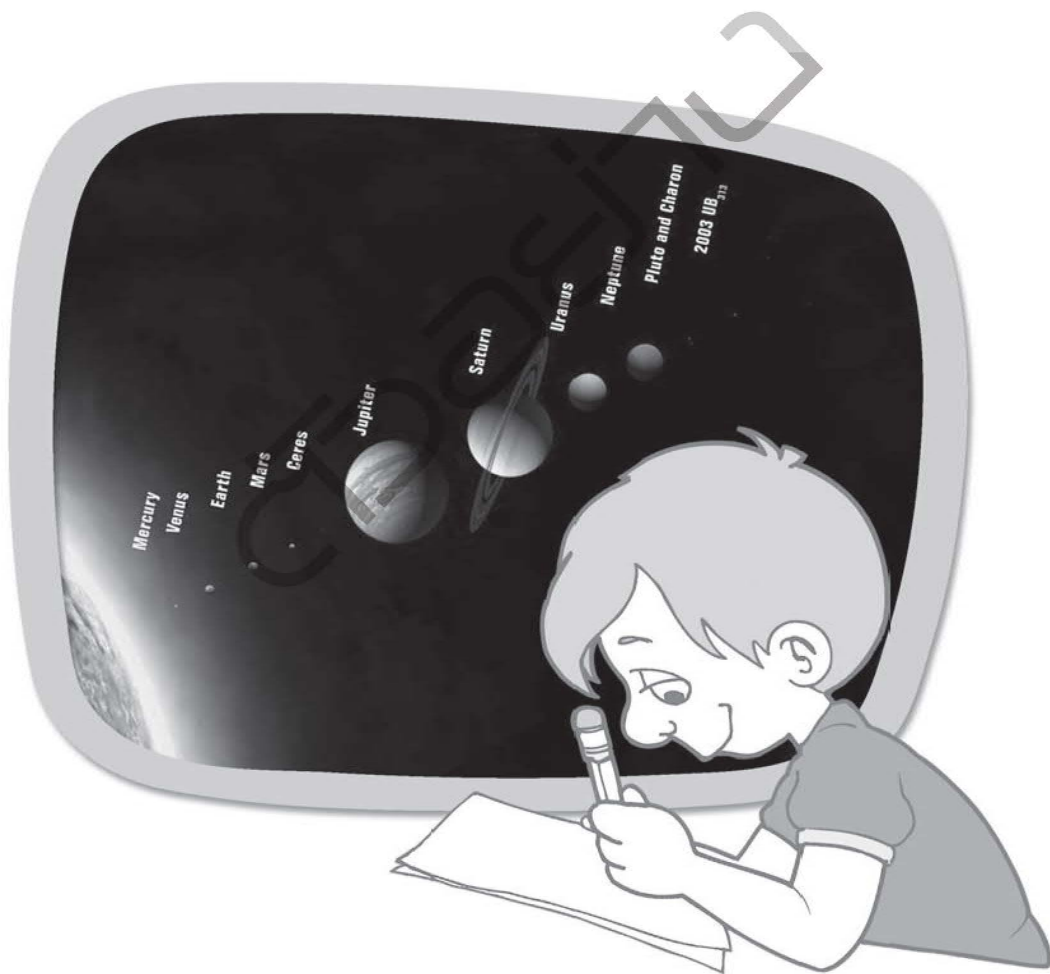

พศ.จารุศรี เสียงใส

 IMAC EDUCATION

ขยันก่อนสอบ

วิทยาศาสตร์ ป.4

ขยั้ก่อกนสอบ วศทยาศาสตร์ ป.4

ข้อมูลทงบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

จารุศรี เลียงใส.

ขยั้ก่อกนสอบ วศทยาศาสตร์ ป.4.--กรุงเทพฯ : แม็ค, 2554.
128 หน้า.

1. วศทยาศาสตร์--การศศกษาและการสอน (ประถมศศกษา).

I. ช่อเร่อง.

372.35

ISBN 978-974-412-910-9

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

MAC PRESS CO., LTD.

ผู้เขียน : จารุศรี เลียงใส

การสั่งซื้อ : ส่งมอบดัดสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว 10310 ในนาม บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

เลขที่ 9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทรเกษม

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

☎ : 0-2938-2022-7 FAX : 0-2938-2028

E-mail : macpress@MACeducation.com

www.MACeducation.com

ราคาจำหน่าย : 85 บาท

สงวนลิขสิทธิ์ : มฤถุนายน 2554

พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์ดี การพิมพ์ จำกัด

(สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย ห้ามลอกเลียน ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนั้นนอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร)

หนังสือเล่มนี้พิมพ์ด้วย กระดาษดีบีบีเอส เอ
กระดาษจากไม้ปลูก ไม่รบกวนไม้ธรรมชาติ

คำนำ

ขยันท่อนสอบ วิทยาศาสตร์ ป.4 เล่มนี้จัดทำขึ้นตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนเนื้อหา และฝึกทำโจทย์ทดสอบที่หลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความมั่นใจก่อนสอบเก็บคะแนนสอบกลางภาค สอบปลายภาค และเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นไป

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้จะอำนวยความสะดวกให้แก่ นักเรียน ที่ตั้งใจทบทวนเนื้อหาและฝึกทำโจทย์ทดสอบเป็นประจำ และเหมาะสำหรับครู ผู้ปกครอง ที่ต้องการเสริมความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากบทเรียนให้แก่บุตรหลาน และขอให้ นักเรียนประสบความสำเร็จในการสอบทุกคน

บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

สารบัญ

	หน้า		หน้า
บทที่ 1 การดำรงชีวิตของพืช	1	บทที่ 4 พลังงานและแสง	69
- พืชและการจำแนกพืช	3	- แสง	69
- ส่วนประกอบของพืช	5	- แหล่งกำเนิดแสงและ	
- การสังเคราะห์ด้วยแสง	27	การเคลื่อนที่ของแสง	70
- การเจริญเติบโตและวัฏจักร		- เงามและการเกิดเงา	73
ชีวิตของพืช	30	- การสะท้อนแสง	76
- แบบฝึกหัด	34	- การหักเหแสง	79
		- แสงของดวงอาทิตย์	81
บทที่ 2 การดำรงชีวิตของสัตว์	39	- การกระจายของแสงและ	
- ปัจจัยที่จำเป็นต่อการเจริญ		การเกิดรุ้งกินน้ำ	82
เติบโตของสัตว์	39	- การเปลี่ยนแปลงของพลังงานแสง	
- วัฏจักรชีวิตของสัตว์	40	เป็นพลังงานไฟฟ้า	83
- การอนุรักษ์สัตว์ในท้องถิ่น	45	- แบบฝึกหัด	84
- แบบฝึกหัด	50		
บทที่ 3 ดินและการเกิดดิน	52	บทที่ 5 ดาราศาสตร์และอวกาศ	89
- ดิน	52	- ลักษณะดาวในระบบสุริยะ	
- การเกิดดิน	53	ของเรา	90
- ชนิดของดิน	56	- โลก	95
- การบำรุงรักษาและ		- ดวงจันทร์	96
การอนุรักษ์ดิน	62	- แบบฝึกหัด	100
- แบบฝึกหัด	67	แบบทดสอบชุดที่ 1	106
		แบบทดสอบชุดที่ 2	115

บทที่ 1

การดำรงชีวิตของพืช

.....สิ่งมีชีวิตคืออะไร

สิ่งมีชีวิต หมายถึง สิ่งที่มีตัวตนสามารถแสดงสมบัติในการดำรงชีวิตได้
สมบัติของสิ่งมีชีวิต ประกอบด้วย

1. **การหายใจ** เป็นกระบวนการนำแก๊สออกซิเจนจากอากาศเข้าสู่ร่างกายโดยส่งผ่านทางเม็ดเลือดแดงไปยังเซลล์หน่วยที่เล็กที่สุดของร่างกาย เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการสลายสารอาหาร ซึ่งจะก่อให้เกิดพลังงานที่จะใช้ในกิจกรรมต่างๆ
2. **การกินอาหาร** เป็นการนำอาหารเข้าสู่ร่างกายเพื่อทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรงและดำรงชีวิตอยู่ได้
3. **การเคลื่อนไหว** เป็นการกระทำเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า จะเห็นได้ชัดเจนในสัตว์ โดยเกิดจากการทำงานของกล้ามเนื้อพร้อมกับระบบประสาทและโครงกระดูก ทำให้สิ่งมีชีวิตเคลื่อนที่หนีจากอันตรายได้
4. **การตอบสนองต่อสิ่งเร้า** เป็นการตอบสนองของสิ่งมีชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและทางเคมี สิ่งมีชีวิตต่างชนิดกันอาจตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างเดียวกันไม่เหมือนกัน เช่น การเข้าหาหรือหนี แสงและอุณหภูมิ
5. **การขับถ่ายของเสีย** เป็นกระบวนการทางชีววิทยาที่สิ่งมีชีวิตพยายามผลักดันของเสียออกจากร่างกาย เช่น ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจะขับถ่ายปัสสาวะออกทางไต ขับเหงื่อออกทางต่อมเหงื่อได้ ผิวหนัง ขับแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ออกจากร่างกายทางปอด และส่งออกนอกร่างกายทางจมูก นอกจากนี้การขับถ่ายของเสียออกจากร่างกายยังเป็นการรักษาคุณภาพของร่างกายให้เหมาะสม ได้แก่ ระดับน้ำในร่างกาย ความเป็นกรด-เบส อุณหภูมิ แร่ธาตุ ระดับน้ำตาลในเลือด ทำให้สิ่งมีชีวิตทุกชนิดดำรงชีวิตและทำหน้าที่ต่างๆ ได้อย่างปกติ ดังนั้นการรักษาระดับของปัจจัยต่างๆ ให้อยู่ในภาวะที่เหมาะสมจึงจำเป็นอย่าง

ยังสำหรับร่างกายของสิ่งมีชีวิต เช่น หมี่รักษาคุณภาพร่างกายโดยมีขนหนาและยาว เพื่อรักษาอุณหภูมิในร่างกาย ต้นกระบองเพชรมีการเปลี่ยนใบเป็นหนามเพื่อลดการคายน้ำ

6. การเจริญเติบโต เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปของสิ่งมีชีวิต ทำให้เกิดเป็นเนื้อเยื่อที่มีความซับซ้อนและสมบูรณ์ ทั้งในด้านโครงสร้างและการทำงานของโครงสร้างนั้น

7. การสืบพันธุ์ หมายถึง การเพิ่มจำนวนลูกหลานที่มีลักษณะเหมือนเดิม ซึ่งสิ่งมีชีวิตรุ่นใหม่ที่เกิดขึ้นแทนสิ่งมีชีวิตรุ่นเก่าที่ล้มตายไป ทำให้สิ่งมีชีวิตเหลือรอดอยู่ ไม่สูญพันธุ์

นอกจากสมบัติของสิ่งมีชีวิตแล้ว สิ่งมีชีวิตยังมีหน่วยที่เล็กที่สุดเป็นโครงสร้างพื้นฐานเหมือนกันทั้งพืชและสัตว์ หน่วยที่เล็กที่สุดของร่างกายเรียกว่า **เซลล์** ในสิ่งมีชีวิตบางชนิดมีเซลล์เดียว บางชนิดมีหลายเซลล์ เซลล์ของสิ่งมีชีวิตมีรูปร่าง ขนาด และโครงสร้างแตกต่างกัน เซลล์มีส่วนประกอบที่สามารถแยกได้ชัดเจนจากกล้องจุลทรรศน์ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่ห่อหุ้มเซลล์ อยู่ด้านนอกสุดของเซลล์มีลักษณะเป็นเยื่อบางใสยืดหยุ่นและยอมให้สารบางชนิดผ่านได้ เรียกว่า **เยื่อหุ้มเซลล์** สามารถพบได้ทั้งพืชและสัตว์ เป็นส่วนที่ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างพืชและสัตว์ นอกจากนี้ในพืชพบว่าการขับสารจากในเซลล์ผ่านเยื่อหุ้มเซลล์มาสะสมอยู่ด้านนอกเพื่อทำให้เซลล์พืชมีความแข็งแรงทนทาน และป้องกันอันตรายให้แก่เซลล์ ส่วนนี้เรียกว่า **ผนังเซลล์** พบเฉพาะเซลล์ของพืชเท่านั้น แม้เซลล์ของพืชจะตายไปแล้วก็ยังคงสภาพของผนังเซลล์อยู่

2. ส่วนที่อยู่ภายในเยื่อหุ้มเซลล์ สามารถแยกได้เป็น 2 ส่วน คือ

2.1 นิวเคลียส โดยทำหน้าที่ควบคุมกิจกรรมของเซลล์ แบ่งเป็น

- เยื่อหุ้มนิวเคลียส ส่วนที่อยู่ในสุดเป็นเยื่อบางๆ ที่มีรูขนาดเล็ก ยอมให้สารบางอย่างผ่านเข้าหรือออกได้

- นิวคลีโอลัส ส่วนที่อยู่ภายในเยื่อหุ้มนิวเคลียส มีเส้นใยเล็กๆ พันกัน เรียกว่า **โครมาติน** ซึ่งจะบรรจุสารพันธุกรรมหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ดีเอ็นเอ (DNA) มีหน้าที่ควบคุมการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมไปสู่ลูกหลาน เมื่อมีการแบ่งเซลล์ โครมาตินจะมีลักษณะเป็นท่อนอยู่ติดกันเป็นคู่ๆ เรียกว่า **โครโมโซม**

2.2 ไซโทพลาซึม มีลักษณะเป็นของเหลวที่มีโครงสร้างเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป โครงสร้างแต่ละชนิดทำหน้าที่แตกต่างกัน เช่น การสังเคราะห์โปรตีน ส่งโปรตีนออกนอกเซลล์ เป็นแหล่งผลิตสารที่มีพลังงานสูงให้แก่เซลล์ ตลอดจนกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง ส่วนโครงสร้างสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างพืชและสัตว์คือโครงสร้างที่เรียกว่า **คลอโรพลาสต์** ซึ่งพบเฉพาะเซลล์ของพืชเท่านั้น มีลักษณะเป็นเม็ดกลมหรือเม็ดรีสีเขียวกระจายอยู่ทั่วเซลล์ ทำหน้าที่สร้างอาหาร

ดังนั้นสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ประกอบด้วย**เซลล์** เซลล์ที่มีรูปร่างเหมือนกันทำหน้าที่ร่วมกันเรียกว่า **เนื้อเยื่อ** เช่น เนื้อเยื่อกล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อประสาท และเนื้อเยื่อชนิดต่างๆ ร่วมกันทำงานอย่างเดียวกันเรียกว่า **อวัยวะ** เช่น หัวใจ ลำไส้ ตับ ราก ลำต้น ใบ อวัยวะต่างๆ ร่วมกันทำงานเรียกว่า **ระบบอวัยวะ** เช่น ระบบประสาท ระบบสืบพันธุ์ ระบบหายใจ ระบบหมุนเวียนเลือด

การจำแนกสิ่งมีชีวิต

สิ่งมีชีวิตสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. **สัตว์** เป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถสร้างอาหารเองได้ต้องแสวงหาอาหารจากแหล่งอื่น เคลื่อนที่ได้ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าและรับรู้ความรู้สึกได้

2. **พืช** เป็นสิ่งมีชีวิตที่สามารถสร้างอาหารเองได้เพราะมีคลอโรฟิลล์เป็นองค์ประกอบ เคลื่อนที่ไม่ได้ และตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ช้า

พืช เป็นสิ่งมีชีวิตที่ประกอบด้วยเซลล์ เนื้อเยื่อ และอวัยวะต่างๆ เช่น เนื้อเยื่อลำเลียงอาหารและน้ำ ราก ลำต้น ใบ ดอก แต่พืชจะมีเนื้อเยื่อหรืออวัยวะต่างๆ ได้ต้องผ่านการเจริญเติบโตและพัฒนาเซลล์ก่อน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งคือธาตุอาหารไนโตรเจนและน้ำ ธาตุอาหารไนโตรเจนถูกพืชดูดขึ้นไปใช้สร้างผลผลิตผ่านเข้าสู่เซลล์ เนื้อเยื่อ และอวัยวะต่างๆ จนเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงรูปร่างหน้าที่ของเซลล์กลายเป็น**ท่อลำเลียงน้ำ-เกลื่อนแร่** ซึ่งมีลักษณะเป็นเซลล์ที่ตายแล้ว ต่อกันเป็นท่อขนาดใหญ่ กลวงทะลุถึงกันและอยู่เป็นกลุ่ม มีผนังหนาแข็งแรง บางชนิดยืดหยุ่น มีทั้งที่ราก ลำต้น กิ่ง และใบ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มเซลล์บางกลุ่มที่ยังมีชีวิตอยู่ มีผนังบางและช่องว่างในเซลล์ เรียกโดยทั่วไปว่า **ท่อลำเลียงอาหาร** ทำหน้าที่รับอาหารที่สร้างจากใบหรือลำต้น แล้วส่งไปยังเซลล์หรือเนื้อเยื่อต่างๆ ของพืช ทำให้พืชเจริญเติบโตสูงขึ้น หรือขยายใหญ่ขึ้น อวัยวะที่เกี่ยวข้องกับการลำเลียงของพืช ได้แก่ ราก ลำต้น และใบ

พืชและการจำแนกพืช

พืชจัดเป็นสิ่งมีชีวิตเพราะมีสมบัติของสิ่งมีชีวิตทุกประการ เช่น กินอาหาร หายใจ เจริญเติบโต และสืบพันธุ์ได้ มีลักษณะ ขนาด และความซับซ้อนของโครงสร้าง รวมถึงการดำรงชีวิตยังมีความแตกต่างกัน เช่น บางชนิดอยู่ในน้ำ บางชนิดอยู่ในทะเลทราย บางชนิดอยู่ในทะเล บางชนิดอยู่บนภูเขาหรือพื้นที่ราบ หากเราจัดแยกพืชที่เราเห็นอย่างง่ายๆ โดยการใช้อดอกเป็นเกณฑ์ในการแยก สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ พืชไร้ดอกกับพืชมีดอก

1. **พืชไร้ดอก** (พืชเมล็ดเปลือย) เป็นพืชชั้นต่ำ เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่แล้วไม่มีดอกช่วยในการผสมพันธุ์ ดังนั้นพืชไร้ดอกจึงไม่สามารถสร้างผลที่มีเมล็ดสำหรับการสืบพันธุ์เหมือนอย่างพืชมีดอก แต่พืชไร้ดอกมีการผสมพันธุ์โดยใช้อวัยวะที่คล้ายดอก เรียกว่า **โคน** ดังนั้นเมล็ดที่เกิดมาจึงไม่มีสิ่งห่อหุ้มเมล็ด เรียกว่า **เมล็ดเปลือย** นอกจากนี้ยังมีการสืบพันธุ์โดยการแตกหน่อ และการใช้สปอร์ เช่น เห็ด รา สาหร่าย มอสส์ เฟิน สนสองใบ สนสามใบ สนฉัตร พืชไร้ดอกบางชนิดมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสัตว์ เช่น สาหร่าย เห็ด รา หรือเฟินบางชนิด ใช้เป็นอาหารและยาได้ พืชไร้ดอกบางชนิดใช้ใน

การก่อสร้างได้ แต่ยังมีพืชไร้ดอกอีกหลายชนิดที่มีโทษ เช่น เห็ดบางชนิดรับประทานแล้วอาจเสียชีวิต ราบางชนิดทำให้เกิดโรค เช่น โรคเชื้อราขึ้นตามเล็บมือเล็บเท้า และโรคกลากเกลื้อน หรือสาหร่ายบางชนิดทำให้น้ำเน่าเสียหรือเป็นพิษกับมนุษย์

รูปแสดงพืชไร้ดอก

2. พืชดอก เป็นพืชชั้นสูง เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่แล้วจะมีดอกเป็นอวัยวะสืบพันธุ์ ซึ่งในดอกมีไข่อยู่ภายในรังไข่ เมื่อไข่ได้รับการผสมแล้วจะเจริญเติบโตเป็นเมล็ด ส่วนรังไข่จะเจริญเติบโตเป็นผลห่อหุ้มเมล็ดไว้ เช่น มะม่วง มะขาม มะพร้าว ผักกาด จอก แหน กุหลาบ ดาวเรือง

รูปแสดงพืชดอก

พืชดอกมีมากมายหลากหลายชนิดแตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลของการปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทำให้พืชดอกมีแพร่กระจายอยู่ทั่วไปทั้งบนบกและในน้ำ แม้กระทั่งที่แห้งแล้งอย่างทะเลทราย นอกจากนี้พืชดอกยังมีขนาดที่แตกต่างกัน มีตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เช่น แหน จอก สาหร่ายหางกระรอก กระบองเพชร กุหลาบ มะพร้าว และต้นสัก พืชดอกเหล่านี้ยังสามารถแยกออกเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ ตามจำนวนใบเลี้ยงที่เกิดมาพร้อมต้นอ่อนที่งอกจากเมล็ด พืชดอกหลาย

ชนิดมีประโยชน์ใช้เป็นอาหาร ยา สร้างที่อยู่อาศัย แต่บางชนิดสามารถเป็นโทษได้เช่นเดียวกัน เช่น ต้นรักใช้ประโยชน์จากดอกแต่ยางเป็นพิษ

คำถามชุดที่ 1 จงเติมคำหรือข้อความลงในช่องว่างให้ถูกต้องสมบูรณ์

1. มะขาม	เฟิน	จอก	แห่น	สนสามใบ
มะละกอ	มอสส์	มะพร้าว	สนฉัตร	เห็ดหูหนู
มังคุด	ราชนวมปัง	ผักกาด	เงาะ	เห็ดนางฟ้า

1.1 พืช .....
..... จัดเป็นพืชไร้ดอก

1.2 พืช .....
..... จัดเป็นพืชดอก

2. สมบัติของสิ่งมีชีวิต ได้แก่

2.1 .....

2.2 .....

3. พืชไร้ดอกใช้.....และ.....ในการสืบพันธุ์

4. พืชไร้ดอกที่เป็นพิษทำให้เกิดโรค เช่น .....

5. พืชไร้ดอกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า.....

6. .... ในรังไข่มีไข่อ่อน

ส่วนประกอบของพืช

ราก

รากเป็นอวัยวะของพืชที่งอกออกจากเมล็ดก่อนส่วนอื่นแล้วเจริญงอกงูไ้ดินตามแรงดึงดูดของโลก เพื่อช่วยยึดลำต้นให้ติดกับพื้นดิน ส่วนใหญ่ไม่มีสีเขียวของคลอโรฟิลล์ ไม่มีข้อ ปล้อง ตา และใบ ส่วนโครงสร้างของรากที่ยังอ่อนที่มองเห็นได้ แยกออกเป็น 3 บริเวณ ได้แก่

1. บริเวณที่เป็นปลายรากมีสีขาวและเปราะหักง่าย
2. บริเวณรากขนอ่อนเป็นส่วนที่เหนือจากปลายราก มีสีขาว หากใช้แว่นขยายส่องดูส่วนนี้มีขนของรากเส้นเล็กๆ จำนวนมาก
3. บริเวณที่อยู่เหนือรากขนอ่อนเป็นบริเวณที่มีรากชนิดอื่นแตกออกมา หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **บริเวณรากแขนง**

การตรวจสอบบริเวณต่าง ๆ ของรากพืช

อุปกรณ์

1. ถ้วยเขียว
2. กระดาษชำระ
3. น้ำ
4. ปีกเกอร์
5. แว่นขยาย

วิธีทดสอบ

1. ให้นักเรียนเพาะถ้วยเขียวบนกระดาษชำระชุ่มน้ำ ตั้งไว้ในที่มืด 1-2 วัน
2. นำถ้วยที่เพาะออกมา ใช้แว่นขยายส่องดูส่วนที่งอกพร้อมอธิบายสิ่งที่เห็น
3. นำถ้วยที่งอกแล้วเก็บไว้อีก 2-3 วัน ใช้แว่นขยายส่องดูส่วนของราก สังเกตสิ่งที่เกิดเพิ่มเติม
4. นำถ้วยที่งอกแล้วเก็บไว้อีก 2-3 วัน แล้วนำต้นถ้วยออกมาสังเกตการเปลี่ยนแปลงของรากอย่างละเอียด

ผลการทดสอบพบว่า

1. การเพาะถ้วยเขียวในเวลา 2 วัน พบว่ารากงอกออกมาก่อนส่วนอื่น
2. รากที่งอกออกมาครั้งแรกมีสีขาว ขนาดเล็ก และเปราะหักง่าย
3. บริเวณสูงกว่าปลายรากมีขนเล็กๆ จำนวนมาก
4. บริเวณเหนือจากบริเวณที่มีขนเล็กๆ พบว่ามีรากแขนงเส้นเล็กๆ แตกออกมา

หน้าที่ของราก

รากมีหน้าที่ที่สำคัญ คือ

- ดูดน้ำและแร่ธาตุที่ละลายน้ำจากดินโดยวิธีการแพร่ผ่านผิวของรากเข้าสู่ลำต้น เพื่อการเจริญเติบโตและการสังเคราะห์ด้วยแสง
- ลำเลียงน้ำและแร่ธาตุไปที่ใบเพื่อสร้างอาหาร รวมทั้งลำเลียงอาหารที่พืชสะสมไว้ในรากไปยังส่วนต่างๆ ของลำต้น

- ยึดลำต้นให้ตั้งตรงและติดกับพื้นดิน
- เป็นแหล่งสร้างฮอร์โมน รากเป็นแหล่งสำคัญในการผลิตฮอร์โมนพืชหลายชนิด
- รากบางชนิดทำหน้าที่พิเศษ เช่น สะสมอาหาร หายใจ ปรงอาหาร สืบพันธุ์ และค้าจุนยัดเกาะ

วัตถุ

ระบบราก

พืชมีระบบของราก 2 ระบบ คือ

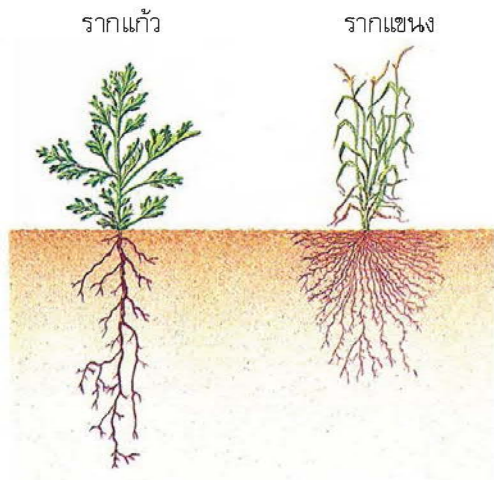
1. **ระบบรากแก้ว** มีรากแก้วเป็นรากแรกเกิดจากเมล็ดครั้งแรก มีขนาดใหญ่กว่ารากอื่นๆ และมีรากแขนงแตกออกจากรากแก้ว พบในพืชใบเลี้ยงคู่เป็นส่วนใหญ่
2. **ระบบรากฝอย** เป็นรากเส้นเล็กๆ จำนวนมากขนาดสม่ำเสมอตลอดความยาวของราก งอกจากข้อหรือรอบๆ โคนต้นแทนรากแก้วที่ฝ่อไป แผ่กระจายไปทุกทิศทุกทาง พบในพืชใบเลี้ยงเดี่ยวเป็นส่วนใหญ่

ชนิดของราก

รากสามารถจำแนกตามการเกิดของรากได้เป็น 3 ชนิด คือ

1. **รากที่เกิดขึ้นครั้งแรก** เป็นรากที่มีกำเนิดและเจริญเติบโตมาจากเนื้อของต้นอ่อนในเมล็ด รากชนิดนี้ในพืชบางชนิดเมื่อพืชโตขึ้นจะฝ่อหายไป แต่ในพืชบางชนิดรากยังคงอยู่และเจริญเติบโตค่อยๆ เรียวเล็กลงจนถึงปลายเรียกว่า **รากแก้ว**
2. **รากที่เกิดครั้งที่สอง** เป็นรากใหม่ที่เกิดออกมาจากรากแรกซึ่งงอกจากเมล็ด มักเรียกทั่วๆ ไปว่า รากแขนง หรือแขนงรากที่แยกออกไปเป็นทอดๆ ซึ่งรากชนิดนี้จะอยู่กับพืชไปตลอดชีวิต
3. **รากพิเศษ** หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า **รากวิสามัญ** ส่วนใหญ่เกิดตามข้อหรือเป็นรากที่ทำหน้าที่อย่างอื่น รากชนิดนี้ไม่ใช่รากที่งอกออกจากเมล็ด และไม่ใช่อแขนงของรากแก้ว

รูปแสดงรากแก้วและรากแขนงของพืช

รากพิเศษสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

- **รากฝอย** มีลักษณะเป็นเส้นเล็กๆ ขนาดสม่ำเสมอ ออกจากโคนต้นแทนรากแรกที่หยุดการเจริญ หรือตามข้อ พบในข้าวโพด หย้า มะพร้าว ผักกระเฉด มันเทศ มันสำปะหลัง
  - **รากค้ำจุน** เป็นรากที่แตกออกจากลำต้น ข้อของลำต้นที่อยู่ใต้ดินและเหนือดิน แล้วพุ่งแทงลงไปในดินแต่บางชนิดไม่ได้ฝังลงในดิน เพียงยึดผิวดินไว้เพื่อช่วยพยุงลำต้นให้ทรงตัวอยู่ได้ เช่น รากเตย ลำเจียก ข้าวโพด ยางอินเดีย โกก้าง และไทรย้อย
  - **รากยึดเกาะ** เป็นรากที่แตกออกจากข้อของลำต้นแล้วยึดเกาะกับเสาหรือไม้อื่นเพื่อไต่ขึ้นด้านบน เช่น รากพลู พลูด่าง พริกไทย
  - **รากหายใจ** เป็นรากที่แตกแขนงจากรากใหญ่แล้วแทงขึ้นมาเหนือพื้นดิน ห้อยหรือลอยอยู่ในอากาศและพื้นน้ำ เช่น รากลำพู โกก้าง กล้วยไม้ แต่รากพืชน้ำบางชนิดนอกจากใช้ในการหายใจแล้วยังใช้เป็นท่อนลอยน้ำได้อีกด้วย เนื่องจากรากบางเส้นที่งอกจากข้อของลำต้นพองโป่งออก ภายในมีรูพรุน รากชนิดนี้มีสีขาวขนาดใหญ่ เช่น ผักกระเฉด แพงพวนน้ำ
  - **รากสังเคราะห์ด้วยแสง** เป็นรากที่แตกแขนงออกจากลำต้นห้อยลงมาในอากาศ มีสีเขียวของคลอโรฟิลล์ช่วยในการสร้างอาหารและหายใจ เช่น รากไทร รากกล้วยไม้
  - **รากสะสมอาหาร** มีลักษณะอวบอ้วนทำหน้าที่สะสมอาหารพวกแป้ง ไขมัน และโปรตีน เช่น หัวผักกาด แครร์รอต มันเทศ มันแกว มันสำปะหลัง รากกระชาย
7. **รากหนาม** มีลักษณะเป็นหนามงอกจากโคนต้น ตอนงอกใหม่มีลักษณะเป็นรากปกติต่อมาเกิดเปลือกแข็งจึงทำให้มีลักษณะคล้ายหนามแข็งช่วยป้องกันโคนต้น เช่น ปาล์มน้ำมัน ปาล์มชนิดอื่น
8. **รากกาฝาก** เป็นรากของพืชที่ไปเกาะพืชชนิดอื่น แล้วมีรากแตกแทงลงไปในเนื้อไม้ของลำต้นจนถึงท่อน้ำเลี้ยงเพื่อแย่งอาหาร เช่น รากฝอยทอง กาฝาก

แครร์รอต

รากสะสมอาหาร

กล้วยไม้

รากสังเคราะห์แสง

กระชาย

รากขยายพันธุ์

โกก้าง

รากค้ำจุน

รูปแสดงรากของพืชที่ทำหน้าที่พิเศษต่าง ๆ

คำถามชุดที่ 2

ตอนที่ 1 นำตัวอักษรทางด้านขวามือเติมลงหน้าข้อความทางซ้ายมือ

..... 1. รากที่งอกจากเมล็ด	ก. รากอ้อย
..... 2. รากพืชที่ทำหน้าที่พุงลำต้นโง่งง	ข. รากกาฝาก
..... 3. รากพืชที่ทำหน้าที่สะสมอาหาร	ค. รากฝอย
..... 4. รากที่มีลักษณะเป็นเส้นเล็กๆ ขนาดสม่ำเสมอที่พบในพืชใบเลี้ยงเดี่ยว	ง. รากแก้ว
..... 5. รากพืชที่เกาะพืชชนิดอื่น แล้วมีรากแตกแทงลงไปเนื้อไม้ลำต้น	จ. รากค้ำจุน
	ฉ. รากมันแกว
	ช. รากแขนง

ตอนที่ 2 จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงอธิบายลักษณะของรากสะสมอาหาร

.....

.....

2. จงอธิบายหน้าที่ของรากอย่างน้อย 3 ข้อ

.....

.....

.....

3. รากแขนงเกิดขึ้นได้อย่างไร

.....

.....

4. รากกล้วยไม้มีลักษณะเป็นอย่างไร และทำหน้าที่ใด

.....

.....

5. รากแพะพวยน้ำมีลักษณะเป็นอย่างไร และทำหน้าที่ใด

.....

.....

6. ระบบของรากแบ่งเป็นกี่ระบบ อะไรบ้าง

.....

.....

7. รากพิเศษคืออะไร

.....

.....

ลำต้น

ลำต้น เป็นอวัยวะของพืชที่เจริญมาจากส่วนของต้นอ่อนในเมล็ด เป็นส่วนที่อยู่เหนือรากและเจริญอยู่เหนือใบเลี้ยง ทำให้ลำต้นเจริญสูงขึ้นและเกิดใบใหม่ ลำต้นส่วนใหญ่เจริญขึ้นมาเหนือดินสู่อากาศในทิศทางต้านแรงโน้มถ่วงของโลกเป็นทิศทางที่ตรงข้ามกับราก แต่ยังพบพืชบางชนิดมีลำต้นอยู่ใต้ดินภายในลำต้นมีท่อลำเลียงน้ำและท่อลำเลียงอาหาร

โครงสร้างภายนอกของลำต้น

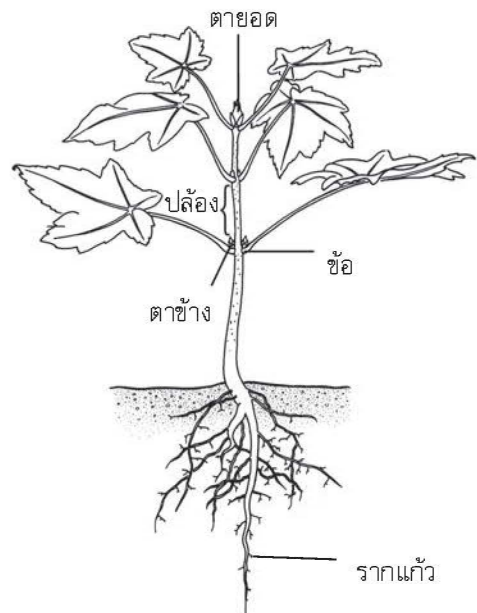
โครงสร้างภายนอกของลำต้นประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่

1. **ข้อ** เป็นส่วนของลำต้นบริเวณที่มีใบ กิ่ง และตาเจริญงอกออกมา ลักษณะของข้อเห็นได้ชัดเจนในพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ส่วนพืชใบเลี้ยงคู่ส่วนใหญ่เห็นไม่ชัดเจน ยกเว้นพืชบางชนิด เช่น พืชใบเลี้ยงคู่ที่เป็นไม้ล้มลุก พวกผักบุ้ง ผักกระเฉด
2. **ปล้อง** เป็นส่วนของลำต้นที่อยู่ระหว่างข้อ ลำต้นของพืชใบเลี้ยงเดี่ยวและพืชใบเลี้ยงคู่ที่เป็นไม้ล้มลุกจะมีข้อและปล้องชัดเจน ส่วนลำต้นของพืชใบเลี้ยงคู่ที่เป็นไม้พุ่มหรือไม้ต้นจะเห็นข้อและปล้องไม่ชัดเจน เช่น ต้นอ้อย ไม้ไผ่ ข้าวโพด
3. **ตา** มีลักษณะเป็นปุ่มนูนโค้งอยู่ที่ยอด ชอกใบ และตามข้อ ซึ่งจะเจริญไปเป็นกิ่งใบหรือดอกแยกออกได้ดังนี้

- **ตายอด** เป็นตาอยู่ปลายสุดของลำต้นหรือกิ่ง ทำให้ลำต้นหรือกิ่งเจริญสูงขึ้น

- **ตาข้างหรือตาแขนง** เป็นตาเกิดตามบริเวณชอกใบ ตาประเภทนี้เมื่อเจริญขึ้นอาจเป็นกิ่ง ใบ หรือดอก จึงทำให้ลำต้นแตกกิ่งก้านสาขาออกไป หรือมีดอกและผลนั่นเอง

- **ตาพิเศษ** เป็นตาที่เกิดจากส่วนหนึ่งส่วนใดของพืช เมื่อพืชได้รับอันตราย เช่น เมื่อต้นไม้ถูกตัดเหลือแต่ตอ อาจมีตาชนิดนี้เกิดบริเวณที่ลำต้นถูกตัดทำให้พืชชนิดนั้นยังมีชีวิตอยู่

รูปแสดงส่วนประกอบของลำต้น

หน้าที่หลักของลำต้น

หน้าที่หลักของลำต้น มีดังนี้

1. สร้างกิ่ง ใบ และดอกซึ่งเป็นอวัยวะสืบพันธุ์
2. ช่วยชูกิ่งก้านสาขาให้ใบได้รับอากาศและแสงสว่าง เพื่อนำไปใช้ในการสังเคราะห์ด้วยแสง
3. เป็นทางลำเลียงน้ำและเกลือแร่จากรากไปสู่ใบ และจากใบไปสู่ส่วนต่างๆ ของพืช
4. ทำหน้าที่พิเศษอื่นๆ เช่น สะสมอาหาร สังเคราะห์ด้วยแสง

ประเภทของลำต้น

ลำต้นของพืชดอกแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. **ลำต้นใต้ดิน** เป็นลำต้นที่อยู่ใต้ดิน ซึ่งมักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นรากเสมอ แต่สามารถสังเกตได้โดยพิจารณาจากข้อและปล้องซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน พืชบางชนิดมีตาอยู่ตามข้อ พืชบางชนิดมีเฉพาะลำต้นใต้ดิน แต่พืชบางชนิดมีทั้งลำต้นใต้ดินและลำต้นเหนือดิน ส่วนใหญ่ทำหน้าที่สะสมอาหาร ลำต้นใต้ดินมีรูปร่างลักษณะแตกต่างตามชนิดของพืช สามารถแยกออกได้ดังนี้

- **ไรโซม (เหง้า)** เป็นลำต้นที่ทอดนอนขนานไปกับผิวดิน มีข้อและปล้องสั้นๆ เห็นชัดเจนตามข้อมีใบสั้นน้ำตาลหุ้ม เรียกว่า **ใบเกล็ด** หุ้มตาไว้ ตานี้อาจแตกเป็นลำต้นใต้ดิน หรือลำต้นและใบแทงขึ้นเหนือดิน มีส่วนรากงอกลงดิน ลำต้นชนิดนี้มักเรียกเป็น **แง่ง** หากเป็นลำต้นสะสมอาหารจะมีลักษณะอวบอ้วน เช่น ขมิ้น พุทธรักษา ขิง ข่า หนุ่ยาคา เป็นต้น

- **ทูเบอร์ (หัวแบบมันฝรั่ง)** เป็นลำต้นที่เกิดจากส่วนปลายของกิ่งที่อยู่ใต้ดินพองออกมาทำหน้าที่สะสมอาหาร จึงทำให้มีลักษณะอวบอ้วน มีข้อและปล้องเห็นไม่ชัดเจน บริเวณตามีลักษณะปุ่มลงไปเป็นพืชชนิดที่มีลำต้นเหนือดินและลำต้นใต้ดิน ไม่มีใบเกล็ด เช่น มันฝรั่ง มันมือเสือ

- **คอร์ม (หัวแบบเผือก)** เป็นลำต้นที่เจริญในแนวตั้งอยู่ในดิน มีข้อ ปล้อง และตาชัดเจน มีลำต้นสั้น อาจพบใบเกล็ดหรือรอยของโคนใบติดอยู่เป็นเกล็ดเล็กๆ เช่น ลำต้นเผือก หัว บอน

- **บัลบี (หัวแบบหัวหอม)** เป็นลำต้นที่เจริญในแนวตั้งอยู่ในดิน ส่วนของลำต้นมีก้านใบสะสมอาหารหุ้มไว้ ลำต้นไม่มีอาหารสะสมอยู่เลย ด้านล่างของลำต้นมีรากเป็นกระจุก เช่น หอม บัวจีน กระเทียม พลับพลึง

รูปแสดงลักษณะของลำต้นใต้ดิน

2. ลำต้นเหนือดิน ลำต้นพืชโดยทั่วไปมักจะเจริญอยู่เหนือดิน มีลักษณะแตกต่างกันไปตามชนิดของพืช พืชบางชนิดลำต้นตั้งตรงเพราะมีเนื้อไม้ที่แข็งแรงทำให้ลำต้นตั้งตรงอยู่ได้ เช่น มะม่วง มะยม มะขาม มะพร้าว แต่พืชบางชนิดลำต้นมีเนื้อไม้แต่ทอดเลื้อยได้ เช่น เฟื่องฟ้า บานบุรี การเวก นิยมเรียกลำต้นแบบนี้ว่า **ลำต้นแบบร่อเลื้อย** และพืชบางชนิดไม่มีเนื้อไม้หรือมีเนื้อไม้ไม่แข็งแรงลำต้นจึงทอดขนานไปตามผิวดินหรือผิวน้ำ ตามข้อมักมีรากงอกแทงลงไปในดินเพื่อช่วยยึดลำต้น บริเวณข้อมีตาเจริญไปเป็นแขนงยาวขนานไปกับพื้นดินและผิวน้ำ เช่น ต้นหญ้า ผักบุ้ง ผักกระเฉด ยังมีลำต้นพืชบางชนิดที่มีเนื้อไม้อ่อนเปาะแม้อำต้นตั้งตรงแต่ไม่สูงและอายุสั้น ส่วนใหญ่เป็นพืชผักและไม้ดอก เช่น ผักกาด คะน้า กวางตุ้ง ดาวเรือง ดาวกระจาย บานชื่น สามารถแยกชนิดของลำต้นบนดินได้ดังนี้

2.1 ลำต้นไม้ล้มลุก หมายถึง พืชที่มีขนาดเล็ก ลำต้นอ่อน มีเนื้อเยื่ออ่อน ทำให้ลำต้นไม่แข็งแรง มีอายุการเจริญเติบโตสั้น ซึ่งลำต้นไม้ล้มลุกแต่ละชนิดยังแตกต่างกัน หากดูระยะเวลาการเจริญเติบโตออกดอกและผล สามารถแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

- พืชปีเดียว เป็นพืชล้มลุกที่มีการเจริญเติบโตออกดอกและผลเพียงฤดูกาลเดียวหรือ 1 ปีแล้วตาย เช่น พืชผักและไม้ดอกจำพวกแตงกวา ผักกาด มะระ ดาวเรือง ดาวกระจาย บานชื่น
- พืชสองปี เป็นพืชล้มลุกที่มีอายุการเจริญเติบโต 2 ฤดูกาลหรือ 2 ปี ในปีแรกเป็นการเจริญของลำต้นและใบ ส่วนปีที่สองเป็นการเจริญของดอกและผล พบในพืชเขตอบอุ่นหรือเขตหนาว เช่น ผักกาดหวาน
- พืชหลายปี เป็นไม้ล้มลุกที่มีอายุได้มากกว่า 2 ปีขึ้นไป เช่น แพงพวยฝรั่ง พุทธรักษา

รูปแสดงลำต้นไม้ล้มลุก

2.2 พืชยืนต้นเนื้อไม้ หมายถึง พืชที่มีลำต้นแข็งแรงมีกลุ่มเนื้อเยื่อที่ให้ความแข็งแรงมาก อายุการเจริญเติบโตมีช่วงยาวกว่าไม้ล้มลุก สามารถแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

- ไม้พุ่ม เป็นพืชที่มีการแตกกิ่งก้านสาขาดังแต่โคนต้นทำให้เป็นพุ่ม ไม้พุ่มมีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง เช่น ชบา ดอนย่า เข็ม กุหลาบ
- ไม้ต้น เป็นพืชที่มีลำต้นเดี่ยวเป็นลำชัดเจน และมีการแตกกิ่งก้านสาขาทอนบนของลำต้น ไม้ต้นมีขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่ เช่น มะยม เงาะ ทุเรียน กล้วย ทุเรียน

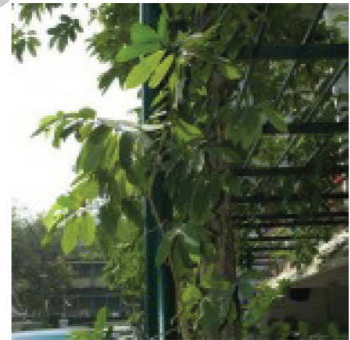

2.3 ไม้เลื้อยหรือไม้เถา หมายถึง พืชที่มีลำต้นเลื้อยไปตามพื้นดินพันกับหลักหรือพันต้นไม้อื่น ๆ มีทั้งไม้เลื้อยไม่มีเนื้อไม้และไม้เลื้อยที่มีเนื้อไม้ สามารถแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

- แบบเลื้อย เป็นการเจริญของลำต้นที่ทอดเลื้อยขนานไปตามผิวดิน มักมีลำต้นอ่อนไม้สามารถตั้งตรงได้ และมีรากงอกออกตามข้อและแตกใบต่อไปอีก เช่น พักทอง แตงโม และหญ้า แต่บางชนิดแขนงที่อยู่ระหว่างข้อจะแตกไปตามพื้นดินเรียกว่า **ไหล** เช่น บัวบก บัวสาย ผักตบชวา สตรอว์เบอร์รี

- แบบเกาะเลื้อย เป็นการเจริญของลำต้นอ่อนและเกาะเลื้อยพันขึ้นที่สูงได้โดยการเกาะพันกับสิ่งอื่น เพื่อช่วยยึดลำต้นให้อยู่กับที่ การเกาะอาจใช้ส่วนของราก ลำต้น หนามหรือใบ เช่น พลู พลูด่าง พริกไทย ถั่วฝักยาว รสสุคนธ์ ตำลึง

- แบบรอกเลื้อย เป็นการเจริญของลำต้นทอดเลื้อยไปได้ไกล ๆ ส่วนมากลำต้นมีเนื้อไม้ เช่น สะบ้าย้อย ไม้พุ่มบางชนิดไม่มีที่ยึดเกาะจะอยู่เป็นกลุ่ม แต่หากมีที่ยึดเกาะจะทอดเลื้อยไป พืชชนิดนี้จึงจัดเป็นไม้พุ่มรอกเลื้อย เช่น เฟื่องฟ้า บานบุรี การเวก

รูปแสดงไม้เลื้อยหรือไม้เถา

2.4 พืชอิงอาศัย เป็นพืชที่เจริญอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่น แต่ไม่ได้เบียดเบียนอาหารจากพืชที่ให้อาศัย เพราะสามารถสังเคราะห์อาหารได้เอง เช่น เฟินเขากวาง ชายผ้าสีดา เอื้องผึ้ง เอื้องไข่

2.5 พืชเบียน เป็นพืชที่เจริญอาศัยอยู่บนต้นไม้อื่น ตลอดชีวิตและเบียดเบียนอาหารจากพืชที่ให้อาศัย เช่น กาฝาก ผอยทอง

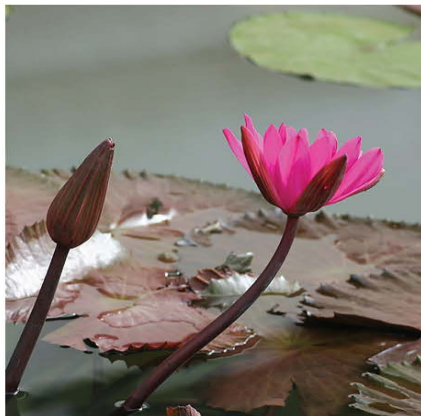

รูปแสดงพืชอิงอาศัย

นอกจากลำต้นจะทำหน้าที่หลักแล้ว ลำต้นของพืชบางชนิดยังเปลี่ยนแปลงรูปร่างไปทำหน้าที่พิเศษ ซึ่งมีทั้งลำต้นบนดินและลำต้นใต้ดิน สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. **ลำต้นสะสมอาหาร** เป็นลำต้นที่ทำหน้าที่สะสมอาหารในรูปของแป้งหรือน้ำตาล แตกต่างกันไปตามชนิดของพืช เช่น เผือก แห้ว ขิง ข่า อ้อย หน่อไม้ฝรั่ง
2. **ลำต้นเป็นมือเกาะ** เป็นส่วนของลำต้นที่ทำหน้าที่ยึดเกาะ เช่น กลอย หรือบางส่วนของลำต้นเปลี่ยนไปทำหน้าที่ยึดเกาะ เช่น องุ่น
3. **ลำต้นสังเคราะห์ด้วยแสงหรือลำต้นคล้ายใบ** เป็นส่วนของลำต้นที่แผ่นคล้ายใบมีคลอโรฟิลล์ทำหน้าที่สังเคราะห์ด้วยแสงได้ เช่น พญาไร้ใบ มังกรคาบแก้ว กระบองเพชร
4. **ลำต้นเป็นหนาม** เป็นส่วนที่เปลี่ยนแปลงมาจากลำต้นหรือกิ่ง เช่น หนามของเฟื่องฟ้า ซึ่งแข็งและหักยาก ช่วยพยุงลำต้นให้เลื้อยขึ้นที่สูง
5. **ลำต้นขยายพันธุ์** เป็นลำต้นที่ทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ส่วนใหญ่มีรากงอกออกมาตามข้อจึงเป็นลำต้นที่ช่วยในการขยายพันธุ์ เช่น สตรอว์เบอร์รี บัวบก บัวสาย หน่วยาปากควาย ผักตบชวา

รูปแสดงลำต้นของพืชที่เปลี่ยนแปลงรูปร่างไปทำหน้าที่พิเศษ